

باید ها و نبایدهای نقاشی عاشورایی در گفت و گو با هنرمندان شهرمان

نقاشی عاشورایی سفارش بردار نیست

الهام ظریفیان

گزارش روز

«عاشورا» فارغ از دیدگاه اعتقادی، یک واقعه تاریخی با بار دراماتیک و داستانی بی نظیر است که قابلیت های منحصر به فردی برای تصویرسازی دارد؛ چراکه روایت در آن وجهه ای پرتنگ دارد. این ویژگی باعث شده است هنرمندان زیادی به آن گرایش پیدا کنند و دست به خلق آثار هنری مختلفی از جمله نقاشی بزنند. بارزترین نقاشی های عاشورایی را می توان در آثار قهوه خانه ای مشاهده کرد که در عین سادگی به شدت با مخاطب ارتباط برقرار می کنند. شاید به دلیل همان قول معروف که می گوید «هرآنچه از دل برآید، لاجرم بر دل نشیند». اما در دوره معاصر که نقاشی امروزی بیش از دیگر گونه ها گسترش یافته است نیز ردپای عاشورا را می توان در آثار هنرمندان بنامی مانند محمود فرشچیان پیدا کرد. ما در این گزارش سراغ چند هنرمند نقاش رفتم و از آن ها درباره ظرفیت هایی که واقعه عاشورا برای خلق آثار هنری نقاشی دارد، سؤال کردیم. به باور آن ها، عاشورا ظرفیتی است بی نهایت، اما اینکه چطور باید از آن استفاده کرد، موضوع مهمی است.

- باید از مدارس شروع کنیم

لیلا افشار، هنرمند نقاش و پژوهشگر هنر، با بیان اینکه علایق هنرمند در تولید آثار نقاشی خوب با موضوعات عاشورایی تأثیر بسزایی دارد، می گوید: این موضوع را هنرمندان مختلف با تکنیک و بیان متفاوت می توانند کار کنند. این موضوعات ظرفیت های زیادی برای به تصویر کشیده شدن در هنر نقاشی دارند، چرا که مانند هر داستان دیگری پر از صحنه های مختلف هستند و هنرمند می تواند از زوایای مختلف آن را بکشد. این طور نیست که یک بخش از آن که کشیده شد، محتوای آن تمام شود. او به حضور و تأثیر هنرمندان شناخته شده این حیطه اشاره می کند و می گوید: هنرمندان متعددی مانند حسن روح الامین و علی بحرینی را می شناسیم که سبکشان با موضوعات مذهبی گره خورده است. آثار این هنرمندان که از لحاظ تکنیک و مضمون خوب و قوی کار می کنند، می تواند سلیقه مخاطب را در این زمینه ارتقا دهد. بنابراین، باید بیشتر نشان داده شوند، به ویژه در فضاهای شهری و در فضای مجازی که خیلی از جوان ها در آن فعال هستند تا در نتیجه، چشم مخاطب با این آثار بیشتر آشنا شود. افشار با تأکید بر ضرورت حمایت مسئولان از تولید آثار هنری با موضوع

عاشورا اضافه می کند: مسئولان باید از این آثار بازرگاری رویداد های مرتبط مانند جشنواره های تخصصی حمایت کنند، به ویژه این جشنواره ها از مدارس و هنرستان ها و دانشگاه ها باید شروع شوند تا بتوانند اثرگذاری مطلوبی داشته باشند. گنجاندن موضوعات مذهبی در کنار موضوعات آزاد در دیگر جشنواره ها نیز راهکار مهمی است که می تواند به رشد و توسعه هنر عاشورایی کمک کند.

- اقبال هنر شهری به نقاشی عاشورایی

امیرمهدی وثوق، هنرمند مجسمه ساز و نقاش، نیز با نگاهی تاریخی به نقاشی های عاشورایی می گوید: نقاشی مذهبی با مضامین عاشورایی اولین بار در نقاشی قهوه خانه ای بیشترین نمود را داشت. همچنین این نوع نقاشی را در علم بافته ها و پرچم های مراسم عزاداری می بینیم؛ اما در دوره معاصر کمتر به این هنر پرداخته شده است. او می افزاید: اکنون به دلیل سیاست احیای سنت های قدیمی در شهرداری ها، به عنوان متولی هنرهای شهری، مضامین مذهبی و گاه عاشورایی را بیشتر از قبل روی دیو و دیوار شهر می بینیم که این اقدامات جای قدردانی دارند. به باور این هنرمند، قصه عاشورا

حسین عصمتی از ظرفیت های نقاشی قهوه خانه ای در واقعه عاشورا می گوید

عاشورا؛ تمثالی از زیبایی

از موضوع عاشورا در آثار هنرمندان نقاش، نگارگر و حتی حجم ساز می شود.

آثار قهوه خانه ای که بیشترین آثار عاشورایی در این سبک کار شده، ممکن است برای یک هنرمند کلاسیک کار نالیست قابل قبول نباشند. این آثار اتاری هستند که از دل هنرمند برآمده اند. هنرمندان این آثار حتی اگر سفارش گرفته باشند، برای دل خودشان و به دلیل دل بستگی ای که به این موضوعات داشته اند، کار کرده اند. با ورود مدرنیسم به ایران، موضوعات مذهبی در حاشیه قرار گرفتند. شاید برای فرار از تسلط هنر مدرن بود که هنرمندان قهوه خانه ای سعی کردند با متریال ساده ای مانند رنگ روغن کبلمویی که برای ساختمان استفاده می شود، شروع به تولید آثار کنند. این کار از نظر هنری خیلی حرفه ای نیست، ولی آن ها براساس دیدگاه و موقعیت خودشان کار کرده اند و کارهای زیبایی هم هستند. در این آثار نوع طراحی ها به هنر ایرانی و نگارگری نزدیک است. مثلاً درآموزه های دینی نشان دادن چهره معصومان^(ع) جایز نیست؛ ولی

را همه ما از بزرگ تا کوچک می دانیم؛ ولی اگر قرار باشد نقاشی ای درباره آن کشیده شود، باید ویژگی هایی منحصر به فرد و به روز داشته باشد. او توضیح می دهد؛ اشاره مستقیم باعث می شود آدم ها آن موضوع را مهم ندانند. وقتی مخاطب در اثر هنری موضوعی را کشف می کند که آن موضوع در لایه های چندمش به یک داستان مهم اشاره می کند، می توان گفت آن اثر موفق است و اگر مستقیم به یک موضوع یا واقعه خاص اشاره شود، جذابیتش را از دست می دهد. وثوق با اشاره به اینکه داستان عاشورا نیز مانند همه داستان های دیگر ظرفیت های مغفول زیادی دارد که هنوز به آن ها پرداخته نشده است، اضافه می کند: اینکه چطور پرداخته شود، به نوع نگاه ما بستگی دارد. اگر در نظر بگیریم که این نقاشی قرار نیست در ایران ارائه شود، بنابراین باید برای مخاطب سؤال ایجاد کند که دارای چه داستانی است. یعنی دست کم حس اولیه را بگیرد و بعد سراغ داستان برود. این طوری شاید بتوان معنی و حس را منتقل کرد.

- ضرورت توسعه زیرساخت های هنر دینی در مشهد او با اشاره به برگزاری جشنواره های مرتبط در این عرصه، می گوید: هنر وقتی فرمایشی می شود، آدم ها از آن فاصله می گیرند و آدم هایی که دنبال پول هستند،

روایتی از وقایع عاشورا در پرده درویشی به ابعاد ۱۷۴ در ۳۵۲، کاری از حسین همدانی

دنبالش می روند. در سفارش یک اثر هنری وقتی آدمی اشتباه را برای یک کار انتخاب می کنند، آن هنرمند اگرچه آن کار را انجام می دهد، اثر هنری اش حسی را که باید داشته باشد، ندارد. در برگزاری جشنواره ها نیز همین طور است. وقتی جشنواره فقط برای موضوع دینی مانند عاشورا برگزار می شود، هنرمندی که کارش موضوعات دیگر است هم به دلیل دغدغه های مادی شرکت می کند. وثوق در ادامه به ضرورت توسعه زیرساخت های هنری به ویژه هنر دینی در مشهد اشاره می کند و می افزاید: نگارخانه ها به عنوان محلی برای عرضه هنر در مشهد بسیار کم هستند. مشهد با این جمعیت دست کم باید صد نگارخانه داشته باشد. هنرمندان زیادی داریم که به خاطر هزینه های زیاد نمی توانند آثارشان را ارائه کنند. کارهای مذهبی خوبی انجام می دهند، ولی نمی توانند دیده شوند.

وی در پایان بیان می کند: مشهد به دانشگاه تخصصی هنر نیاز دارد. اکنون فقط چند مؤسسه هنر داریم که آن ها به دلیل اینکه بتوانند درآمد داشته باشند، چند رشته دارند و به صورت تخصصی روی هنر کار نمی کنند. دانشکده تخصصی هنر در مشهد نیاز داریم که بتواند در هنرهای دینی پژوهش و هنرمندانی را در این عرصه تربیت کند.

در آثار قهوه خانه ای تصویر آن ها را به صورت تمثال می بینیم. تمثال چیزی است که بر خیال هنرمند نازل می شود و او آن را می کشد. خیلی جالب است که در این آثار، چهره معصوم^(ع) آرام و نگاهش روبه مخاطب است. مثلاً می بینید درگیری شدیدی بین امام حسین^(ع) با اشقیا اتفاق افتاده، امام حسین^(ع) طرف مقابل را از وسط نصف کرده است، ولی اصلاً به او نگاه نمی کند و به مخاطب نگاه می کند. این برای من به عنوان هنرمندی که آناتومی و حالت های روان شناسانه چهره را می شناسم، سؤال ایجاد می کند. از یکی از هنرمندان قهوه خانه ای این سؤال را پرسیده بودند و در جواب گفته بود: مخاطب من می آید که چهره حضرت حسین^(ع) را ببیند و از آن تمتع بگیرد، نه اینکه جنگ را نگاه کند. خیلی وقت ها مردم می آمدند روی چهره حضرت دست می کشیدند که برکتی برایشان داشته باشد. این ویژگی خاص، این صداقت و لطافتی را که در آثار قهوه خانه ای وجود دارد، در دیگر آثار نمی بینیم، حتی در آثار رئال که تکنیک قوی دارند.

تماشاخانه

اجرای اثر برگزیده تئاتر استانی در مشهد

نمایش «عامدان» عاشقانه قاتلانه» از آثار برگزیده جشنواره تئاتر استانی خراسان رضوی در سال گذشته در مشهد، از ۲۹ تیرماه در تماشاخانه شامل روی صحنه می رود. در این نمایش به نویسندگی ساناز بیان و کارگردانی محسن مسعودی فر، بازیگرانی چون هما سعادت، متینا اسلامی، سعیده احمدآبادی، مریم میرزائیان و مائده بهرامی به ایفای نقش می پردازند.

اجرای «طبقه هفتم» در پردیس تئاتر مستقل

نمایش «طبقه هفتم» به نویسندگی و کارگردانی هدیه برزئونی از جمعه ۲۹ تیر ساعت ۱۸ در پردیس مستقل ارجمند روی صحنه می رود. در این نمایش ۶۵ دقیقه ای، فرید محمدیان، ریحانه سادات حسینی، امید هاشمیان،

عطیه سجادی، علی ضابطیان، سارا اله دادی، الهه الهی و مصطفی محمودی به ایفای نقش می پردازند. در خلاصه این نمایش آمده است: عاملی که انسان را از انسان دیگر متمایز می کند، چیست؟

چارسوق هنر

پخش مستندی از زندگی حسین انصاریان

مستند «آشنای ناآشنا» روایتی متفاوت از زندگی و سلوک علمی استاد حسین انصاریان است که قسمت اول آن پنجشنبه ۲۸ تیر ساعت ۱۹ روی آنتن شبکه ۴ سیما می رود. به گزارش ایسنا، این مستند بیست و یکمین فیلم از مجموعه مستندهای

«آیین» است که به کوشش گروه فرهنگ و اندیشه شبکه ۴ سیما به کارگردانی محراب محمدزاده از این شبکه پخش خواهد شد. در این فیلم چهره هایی مانند احمد واعظی، محمداسفندیاری، محمدعلی مهدوی راد، منوچهر صدوقی سها، محمد انصاریان، امیر انصاریان و سیدضیاء الدین پورمحمدیان درباره جایگاه و اهمیت استاد انصاریان در سپهر حکمی، عرفانی و قرآن پژوهی در ایران و جهان اسلام سخن گفته اند. به گزارش ایسنا، «آیین» عمره کاری از گروه فرهنگ و اندیشه شبکه ۴ سیماست که در قالب آن، زندگی، سلوک علمی و فرهنگی و میراث پژوهشی ۲۶ چهره نامدار حوزه علوم انسانی، فرهنگ و هنر ایران به تصویر کشیده شده است.

فرهاد مشیری، نقاش سرشناس ایرانی درگذشت

فرهاد مشیری، نقاش سرشناس ایرانی، در شصت و یک سالگی درگذشت. او از جمله هنرمندان بنام ایرانی بود که آثارش مورد توجه بسیاری از مجموعه داران غربی و اروپایی قرار گرفته بود و اهالی خاورمیانه نیز پیگیر آثار او بودند.

مجموعه های «هیبرید» و «دختران ایران» این هنرمند از اعتباری جهانی برخوردار است. عکس های او در کلکسیون دوچه بانک، کلکسیون فرجام و موزه هنر معاصر بریستول نگهداری می شود. همچنین او نمایشگاه های انفرادی متعددی را در تهران، نیویورک، لندن، پاریس، موناکو، ریودژانیرو، دوبی و چندین شهر دیگر جهان برگزار کرده است.

ایستگاه هنر

پخش سریال «سلمان فارسی» در بلاتکلیفی

عوامل و دست اندرکاران سریال «سلمان فارسی» این روزها در شاهرود فیلم برداری می کنند و هم زمان دکورها و بسترهای تولید در شهرک غزالی و فصل حجاز در شهرک نور فراهم می شود. در این حال واحوال، چند روز پیش خبری بیرون آمد که ساخت «سلمان فارسی» تا سال ۱۴۰۸ ادامه دارد. البته دست اندرکاران سریال «سلمان فارسی» و مسئولان مربوط در تلویزیون آن را یک اشتباه خبری بیان کردند. این درحالی است که همواره مسئولان تلویزیون به ویژه رئیس رسانه ملی از پیشرفت پروژه براساس برنامه ریزی ها و پیش بینی ها خبر داده بودند. همچنان که رئیس رسانه ملی روز گذشته نیز در حاشیه حیات دولت به خبرنگاران اعلام کرد که سریال «سلمان فارسی» براساس همان وعده گذشته، سال ۱۴۰۵ پخشش را آغاز خواهد کرد. پیگیری های خبرنگاری تسنیم از دست اندرکاران سریال «سلمان فارسی» هم نشان می دهد همه چیز طبق برنامه ریزی پیش می رود و همان سال ۱۴۰۵ می توان روی پخش این سریال حساب کرد.

- حرفی تازه برای جذب مخاطب

وی که خوش نویسی را زیرنظر استادانی همچون مرتضی روحانی، حسین ترمه چی، عبدالصمد صمدی و سیدمحمد حسینی موحدآموخته است، می افزاید: سال های زیادی است که مردم از طریق داستان ها، هنرها، عکس ها و روایت ها جزئیات محرم و واقعه عاشورا را می دانند. به همین دلیل هنرمندان باید برای جذب مخاطب حرفی تازه برای گفتن داشته باشند.

توسلی دراین باره بیان کرد: این موضوع کار هنرمندان راسخت می کند. متأسفانه معمولاً هنرمندان ماعادت ندارند که از قبل درباره موضوعی که در دستشان است مطالعه کنند. من برای خلق این مجموعه ساعت ها مطالعه کرده، صدها اتود زده و انواع و اقسام مواد، متربال، تکنیک و ابعاد را بررسی کرده و مد نظر قرار داده ام تا متناسب با موضوع عاشورا باشد و این خیلی مهم است.

زمانی بسیار وابسته به خوش نویسی و نقاشی بود، اما رفته رفته مثل تصویرگری برای خودش جایگاهی خاص پیدا کرد. گفت: این هنر یک زبان بین المللی دارد، یعنی از خوش نویسی که خط است برگرفته شده، ولی از نقاشی، فرم و رنگ را دریافت کرده که فرم و رنگ در هنر غربی یک زبان بین المللی است و می تواند با هنرمند غیرفارسی زبان هم ارتباط برقرار کند. به همین دلیل، نقاشی خط می تواند به نفوذ فرهنگ عاشورایی

به دو دسته تقسیم کرد و دراین باره توضیح داد: یک گروه از آثارم در این نمایشگاه شامل پرده هایی است که در مساجد و تکایا، علم و کتل هستند و در عاشورا و تاسوعا در خیابان ها می بینیم. من به این پرده ها شکل وشمایل هنری داده ام. دسته دوم آثارم در این رویداد از مجموعه ۱۲۰ اثر تاریخ نگاری شیعه هستند که با موضوعات، تکنیک ها و رنگ های مختلف کار شده اند. این هنرمند با بیان اینکه نقاشی خط

ریحانه موسوی

نمایشگاه انفرادی نقاشی خط محسن توسلی، هنرمند با سابقه مشهدی، با عنوان «روایت عاشورا» این روزها در نگارخانه رضوی واقع در موزه حرم مطهر امام رضا^(ع) برگزار می شود. در این نمایشگاه نوزده اثر نقاشی خط با اشعار عاشورایی و با تکنیک های کاردک و رنگ روغن، آبریک و رنگ روغن، رنگ روغن و ترکیب مواد، ورق طلا و ترکیب مواد، ورق طلا و مرکب و رنگ روغن به نمایش گذاشته شده است. علاقه مندان می توانند برای بازدید از آثار این نمایشگاه تا پنجشنبه ۹ مرداد از ساعت ۹ تا ۱۸ به نگارخانه موزه رضوی واقع در صحن کوثر حرم مطهر امام رضا^(ع) مراجعه کنند.

- نقاشی خط جایگاهی خاص در هنر دارد

محسن توسلی، هنرمند خوش نویس مشهدی، در حاشیه برگزاری این نمایشگاه، آثار موجود در آن را